

ARTICULUS IV.

DE DISTINCTIONE INTER ESSENTIAM FINITAM EJUSQUE
EXISTENTIAM.§ 1. *Exponitur quaestio.*

32. Notiones. 1. *Essentia realis* intelligitur omne ens extra statum possibilitatis objectivae, sive sit substantia, sive sit accidens. — *Essentia realis existens* est *essentia posita extra statum possibilitatis, actualiter praesens in ordine physico.* — Inde existentia est id quo ens constituitur extra causas et praesens in ordine physico.

Quaestio. Inter essentiam divinam et ejus existentiam, nullam dari distinctionem, ne rationis quidem, in theologia naturali probatur. Igitur de *sola essentia creata* movetur quaestio, et cum non existat nisi essentia determinata, in qua videlicet esse contrahitur per aliquem modum essendi, circa eam solam examen instituendum venit. Quaeritur itaque utrum inter *essentiam creatam* ejusque *existentiam* vigeat *distinctio realis*, an *rationis* dumtaxat; sive aliter, utrum essentia aliqua realis, puta Petrus, cogitatio Petri, color corporis, sit existens per *ipsammet realitatem essentiae*, an per aliquid ei *superadditum*, quod intrinsecus huic essentiae sit unitum et quo haec sit formaliter existens.

Quaestio, examini heic subjecta, sic evolvitur :

Ex his quae alibi disputantur, intellectus intelligens est quidem unum ens, sed est compositum ex duobus realiter distinctis, ex intellectu nempe, qui ex se est potentia subjectiva intelligendi, et ex intelligence, quae educitur ex hac potentia, redditque eam actualiter intelligentem. Pariter corpus album est ens unum compositum, constans ex substantia, quae ex se est in potentia ad varios colores, et ex albedine, quae educitur ex potentia corporis et hanc potentiam actuat.

Jamvero quaeritur num simili aliqua ratione essentia existens sit realiter composita ex duobus, ex essentia reali quae secundum se sit in potentia ad existendum, et ex existentia quae realiter educatur ex

potentia essentiae, hanc potentiam actuat, huic essentiae intrinsecus uniat eamque faciat actu existentem; an sit existens ratione ipsius essentiae realis.

33. *Sententiae affirmanti* realem distinctionem subscribunt Scotus, Cajetanus, Capreolus, Fonseca, Sylv. Maurus, Conimbricenses, cl. Liberatore, cl. Cornoldi, cl. Schifflini, cl. Desan.

Sententiae neganti realem distinctionem suffragantur Henricus Gandavensis, Durandus, Vasquez, Suarez, Tongiorgi, cl. Palmieri, cl. Pesch.

De mente Angelici disputatur.

§ 2. *Resolvitur quaestio.*

Thesis 5. *Essentia realis et existentia non realiter sed ratione dumtaxat inter se distinguuntur.*

34. I^a PARS. *Rejicitur distinctio realis.*

PROB. I^m ARG. *Essentia realis et existentia eatenus valerent esse realiter distinctae, quatenus valerent realiter esse unitae. Atqui nequeunt uniri realiter, sed tantum ratione. Ergo.*

Prob. Min. *Illae non realiter uniuntur, quorum unum tale est ut nec alterum realiter perficiat nec ab eo perficiatur. Atqui ex essentia et existentia, una, scilicet existentia, talis est ut nec essentiam realiter perficiat nec ab ea perficiatur. Ergo.*

Prob. Min. *Illud nec realiter perficit nec perficitur, quod nihil habet sibi proprium quo perficiat nec quo perficiatur, seu cui nulla realitas propria subest. Atqui existentiae nulla realitas propria subest. Ergo.*

Prob. Min. *Si existentiae aliqua realitas propria subest, haec realitas existentiae ab existentia realiter distinguitur, vel non distinguitur. Atqui neutrum dici potest. Ergo.*

Prob. Min. *Si primum asseritur, redit quaestio et fit processus in infinitum. Si alterum asseritur, nulla est ratio asserendi priorem essentiam realiter distingui ab existentia.*

II^m ARG. *Quo aliquid differt a nihilo, eo est existens. Atqui essentia realis differt a nihilo per ipsammet suam realitatem. Ergo est existens per suam realitatem.*

Patet major quia non datur medium inter nihilum secundum existentiam et non nihilum secundum existentiam.

Patet minor quia essentia realis differt a nihilo per id quo est extra statum merae possibilitatis, aut etiam per id quo formaliter extra causas suas sistitur; sed ratione realitatis suae est extra statum merae possibilitatis, et sistitur formaliter extra suas causas. Ergo.

35. II^a PARS. *Astruitur distinctio rationis.*

PROB. Illa distinguuntur ratione cum fundamento in re, quorum unum concipitur sine altero, seu quorum conceptus sunt formaliter diversi. Atqui essentia realis concipi potest, non concepta explicite existentia. Ergo.

PROB. MIN. Qui rem concipit ut essentiam, eam concipit ut certae speciei, certi ordinis entium, primo ab aliis essentiis discretam; contra qui rem concipit ut existentem, eam cogitat ut formaliter extra nihilum positam et praesentem in ordine physico. Atqui qui primum concipit, non concipit explicite alterum. Ergo.

36. Obj. 1. Essentia est potentia, existentia est actus. Atqui potentia realiter ab actu distinguitur. Ergo essentia realiter distinguitur ab essentia.

Patet minor, quia nil seipsum recipit.

RESP. DIST. MAJ. Essentia in statu possibilitatis est potentia *objectiva*, Conc.; essentia in statu reali est potentia *subjectiva*, Subd. relate ad perfectiones accidentales, Conc.; relate ad actum existendi, Subd. est potentia realiter, et existentia est actus *physicus*, Neg.; est potentia *logice* et existentia est actus *metaphysicus*, seu essentia considerari potest abstractione facta ab existentia reali, Conc. Cdt. Min. Potentia realiter distinguitur realiter ab actu physico, Conc.; potentia logica ab actu metaphysico, Neg.; Dist. Cons. Essentia in statu possibilitatis distinguitur realiter ab existentia, distinctione negativa, Conc.; essentia realiter, Neg.

Obj. 2. Existentia non distincta ab essentia, est esse irreceptum. Atqui repugnat ut existentia creata sit esse irreceptum.

PROB. MIN. Repugnat ut esse creatum sit infinitum. Atqui esse irreceptum est infinitum; nam non habet quo limitetur.

RESP. DIST. Existentia non distincta ab essentia est esse irreceptum h. e. non est recepta ab alio nempe a causa efficiente, Neg.; est esse irreceptum h. e. non recipitur in alio tamquam in typo praevio, Conc.; Cdt. Min.

Ad prob. Conc. Maj. Dist. Min. eodem modo. — Ad prob. Dist. esse irreceptum h. e. essentia quae non est ab alio, sed quae est a se, non habet quo limitetur, Conc.; essentia quae est ab alio, sed quae non est in alio, seu quae non est distincta ab existentia, non habet quo limitatur. Neg. Etenim limitetur per ipsammet realitatem suam, seu essentiam, quacum identificatur, haec enim est modus finitus imitans essentiam divinam.

ARTICULUS V.

DE PRINCIPIIS QUAE EX NOTIONE ENTIS

IMMEDIATE EFFLORESCUNT.

37. Praenota. 1. Alia principia definiunt rerum causas proximas aut ultimas, intinsecas aut extrinsecas, proprias aut communes. Alia autem expriment relationes quae inter diversas res vigent: dimanant ex consideratione essentialium et mutua harum comparatione.

2. Singulis scientiis tum physicis tum metaphysicis sua sunt principia, efflorescentia ex consideratione objecti sui et ex comparatione partium. — Quare Ontologiae sua pariter sunt principia, ad quae devenit perpendendo suprema rerum genera, generumque perfectiones.

3. Quaedam principia emergunt ex notione entis. Cum conceptus entis imbibat omnes ideas rerum, principia quae ex idea objectiva entis immediate emergunt, prima sunt principia, ac ceterorum principiorum fundamentum.

Quaestiones. Quaritur a) quatenam sint principia prima; b) utrum aliquod principium sit ceteris principiis natura et suppositione prius. — Illud vero principium dicitur ceteris prius esse natura, in virtute cuius cetera affirmantur, et quod ipsum rationem sui in nullo alio habet.

Thesis. 6. Ex notione entis immediate enascuntur principia

identitatis, contradictionis, exclusi medii. Illorum autem principiorum primum est principium contradictionis.

38. I^a PARS. 1. *Principium identitatis*, « quod est, est, » *emergit ex conceptu entis*. Intellectus enim considerans ens, et in ente actum essendi percipiens, actum essendi de ente affirmare potest; hoc autem fit eliciendo iudicium: « ens est » seu « quod est, est; » vel etiam « quod non est, illud non est. »

2. *Principium contradictionis*: « nihil potest simul esse et non esse, » *emergit ex conceptu entis*. Intellectus comparat ens cum non ente; cernit unum non esse alterum, nec posse esse alterum. Unde affirmat: « ens non potest esse non ens » seu « nihil potest simul esse et non esse. »

Porro in hoc principio « nihil, » idem audit atque *nulla res*; termino autem *rei* intelligitur quidquid potest excogitari, sive actu in ordine rerum sit positum sive non. In eodem principio « esse » sumitur tum absolute et simpliciter, tum secundum quid et relative pro « esse tali. » Igitur sensus principii est: « nulla res potest simul existere et non existere, neque simul potest esse talis et non esse talis. »

3. *Principium exclusi medii* « quodvis aut est aut non est, » *efflorescit immediate ex conceptu entis*. Intellectus comparat ens et non ens, cernit negare unum esse affirmare alterum, nec dari medium; hinc affirmat: « quodvis aut est aut non est. »

39. II^a PARS. PROB. Ut principium contradictionis dicendum sit primum, sufficit: a) ut principium exclusi medii habeat in illo fundamentum et rationem sui; b) ut id, quod affirmatur per principium identitatis, non sit diversum ab eo quod affirmatur per principium contradictionis. Atqui utrumque obtinet.

Decl. 1^a pars Min. Ratio cur certum sit quodvis aut esse aut non esse, nec dari inter haec medium, ista, inquam, ratio est quia certum est *nihil posse simul esse et non esse*. Ergo quod affirmatur per principium exclusi medii, habet fundamentum et rationem sui in principio contradictionis.

Prob. 2^a pars Min. Principium et affirmatio « id quod est, est, » huic aequivalet « id quod est, dum est, certo et necessario est. » Atqui ista affirmatio non differt realiter ab eo quod

affirmatur per principium contradictionis. Ergo id quod affirmatur per principium identitatis non est diversum ab eo quod affirmatur per principium contradictionis.

Patet major quia intellectus ponit iudicium « quod est, est » quia percipit praedicatum certo et necessario inesse subjecto; ita vero non inest subjecto, nisi dum subjectum est.

APPENDIX.

DE ENTE RATIONIS.

40. Intellectus cogitare potest a) entia quae extra intellectum esse habent; b) entia quae extra intellectum esse habere possunt, seuabilia; c) entia quae extra intellectum esse habere nequeunt. — Repraesentatio entium triplicis illius speciei procedit ab activitate mentis et intellectui inhaeret; quare omne ens vocari aliquatenus potest ens *rationis*. Illud tamen vocabulum servatur tertiae speciei entium, propterea quod illis non obtingit aliud esse objectivum. Entia primae et secundae speciei vocantur entia *realia*.

Ex his constat ens rationis rite definiri: « id quod habet esse objective tantum in intellectu, seu id quod a ratione cogitatur ut ens, cum tamen in se non habeat entitatem. »

Dari entia rationis, quae nempe a mente cogitantur ut entia et tamen esse objective in sola mente habent, manifestum est quia *impossibilia* (v. g. circulus quadratus), negationes et privationes (e. g. vacuum, extensio extramundana, tenebrae, mors), cogitantur a ratione ut entia, siquidem de his iudicamus et loquimur; jamvero in sola mente esse objective habent.

Observa. 1. Esse entium rationis vocatur *esse diminutum*. Ens enim a significatione propria transfertur ad minus propriam.

2. Entia rationis sunt vera secundum *praedicationem* non secundum *realitatem*, h. e. vera est propositio in qua ipsa enuntiantur, non autem vere existunt.